

In memoriam Alko van der Wiel (1929-2017)

Sylvia van Leeuwen

Fig. 1. Alko van der Wiel.

Alko van der Wiel (fig. 1) is heel lang lid geweest van de NMV, maar kwam niet zo vaak op verenigingsbijeenkomsten. Zijn malacologische activiteiten waren er niet minder om. Hij heeft zijn hele leven schelpen verzameld en bouwde zo een enorme collectie op.

Alko Nicolaas van der Wiel werd geboren op 5 januari 1929 in Amsterdam en groeide op in Ede. Zijn vader (ook Alko van der Wiel geheten) was een echte natuurliefhebber en had ook interesse in schelpen. Dat gold ook voor zijn broer H.J. (Henk) van der Wiel. Er waren dus maar liefst drie schelpenverzamelaars in dat gezin. De schelpen van het Nederlandse strand die hij als kind verzamelde vormden de start van wat later een grote collectie mariene schelpen van over de hele wereld zou worden. Tijdens zijn middelbare schooltijd werd Alko lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN). Daar kon hij zijn belangstelling voor de natuur verder ontwikkelen. Na de HBS volgde Alko een opleiding tot marineofficier bij het Koninklijk Instituut voor de Marine en ging hij bij de Koninklijke Marine werken. In 1954 trouwde hij met Caroline Droste. Iets meer dan een jaar later sloeg het noodlot toe: hij verloor zijn vrouw Caroline en hun ongebooren kind waarvan Caroline in verwachting

was en vervolgens binnen een jaar tijd ook nog zijn vader. Om het verlies te boven te komen stuurde zijn marinecommandant hem mee op een reis naar de Nederlandse Antillen. Aan boord van dat schip voeren bijzondere gasten mee: Koningin Juliana en Prins Bernard, die daar op staatsbezoek gingen. Het werd een bijzondere reis. Op Sint Eustatius was destijds geen kade waar een groot marineschip kon aanmeren. Ze moesten dus vanaf het grote schip op zee overstappen in een klein bootje dat dan naar de wal voer. Om de aankomst van de Majesteit vlekkeloos te laten verlopen moest die aanlanding eerst geoefend worden. Alko kreeg daarbij tot zijn groot vermaak de rol van Bernard te spelen. De aanlanding was geslaagd, waarna het koninklijk paar op dezelfde wijze heelhuids naar de wal werd gebracht. Daarna was Alko enkele jaren gelegeerd op Curaçao. In die jaren (1957-1958) bracht hij menig vrij uurtje door met schelpen zoeken. Hij leerde er ook zijn tweede vrouw Kiek Struwe kennen. Ze trouwden in 1959. Kiek had net als Alko een grote belangstelling voor de natuur en ging graag mee naar het strand.

Van maart tot september 1962 verbleef Alko met de marine in Nederlands Nieuw-Guinea. Hij voer vooral op zee en raakte betrokken in hevige zeegevechten. Gedurende een dag of 12 mochten ze aan land en greep hij de kans om schelpen te gaan zoeken. Het moet er een waar schelpenparadijs geweest zijn, want in dat beperkte aantal dagen heeft hij een enorm aantal soorten weten te verzamelen. Een hobby die overigens meer marine-collega's er op na hielden. Na verloop van tijd kreeg hij de Nederlands Nieuw-Guinea collecties van vier van hen: van G.H. Delprat in 1980 (verzameld 1955-1960), van W. Bagchus in 1984 (verzameld in 1953-1955), van mevrouw Caspers-Pinke in april 1991 (verzameld in 1953-1955, vermoedelijk door de heer Caspers), en van S.B.N. van der Zijl in 1994 (verzameld in 1953-1954).

Alko bleef bij de Marine werken en maakte carrière tot de rang van Kapitein ter Zee. Ook werkte hij een aantal jaren voor de NAVO in Brussel. Overal waar hij met de marine kwam ging hij als het enigszins kon op zoek naar schelpen. Niet altijd tot genoegen van zijn collega's. Zo verzamelde hij in het Caribisch gebied ooit een prachtige *Lobatus gigas*, die hij in een scheepskast ophing zodat het rottende vlees er uit zou vallen. Toen een bemanningslid een voorzichtig "Kapitein, het ruikt hier nogal vreemd" uitbracht, was het antwoord: "Ik ruik niets". De schelp ging mooi mee naar huis.

Na zijn pensionering bij de marine werkte Alko nog een aantal jaren als directeur van de 'Fondation Européenne de la Culture' (Europese Culturele Stichting) in Amsterdam.

Alko's schelpenverzameling werd ook aangevuld tijdens de vakanties. Naast diverse landen in Europa bezochten Alko en zijn vrouw ook Java en Zuid-Afrika, en met het Zeemuseum Scheveningen maakten zij een reis naar Zanzibar. Verder bezocht Alko regelmatig de schelpendagen van het museum.

Fig. 2. Schelpenvitrine in de collectiekamer van Alko van der Wiel. Foto Sylvia van Leeuwen.

Fig. 3. Ex libris van Alko van der Wiel.

Alko was bijzonder vaardig in het leggen en onderhouden van contacten. Zijn enorme netwerk van familie, vrienden en kennissen werd stevast verzocht schelpen voor hem mee te nemen. Een van de trouwste verzamelaars was wijlen Gon Laban uit Bilthoven, die vele jaren op rij naar Indonesië (meestal naar Bali) op vakantie ging en dan telkens fraaie schelpen voor Alko meebracht. In de collectie van Alko vond ik een briefje van haar, waarin zij schrijft: "Ik vind het een enige opdracht, met veel plezier zoek en snorkel ik". Zijn zwager George Struwe, die in de periode 1969-1973 voor Shell in De Golf van Oman (Dibba) woonde en werkte, heeft eveneens veel schelpen voor hem verzameld. Ook de schelpencollectie van zijn broer Henk (1920-1994), die neuroloog-psychiater was te Gouda en altijd schelpen bleef verzamelen, kwam na diens overlijden bij Alko terecht. Ook kreeg hij schelpen van zijn neef H. van der Wiel, die tandarts was te Amsterdam.

Nadat Alko definitief met pensioen was gegaan vestigden hij en zijn vrouw zich in Bilthoven (1983). Niet lang daarna kwam ik met Alko in contact. Dat contact kwam op de typische Alko-manier tot stand. Mijn buurman had op de plaatselijke fotoclub foto's vertoond van schelpen die ik op mijn eerste verre reis naar Ecuador had verzameld. Alko kreeg dat via via te horen. Snel daarna had hij mijn adres getraceerd en nam hij contact op met de vraag of hij langs mocht komen. Dat mocht uiteraard en kort daarna volgde een tegenbezoek om zijn verzameling te bekijken. Die bleek enorm: zijn hele zolder was gevuld met schelpen in kastjes, laden, bakjes en vitrines (fig. 2). Mijn eigen verzameling was toen nog vrij beperkt, dus ik was zeer onder de indruk van al dat fraais. Dat eerste contact groeide via het ruilen van schelpen uit tot een langdurige vriendschap.

Alko had een enorme energie en was kennelijk bang dat hij zich na zijn pensionering zou vervelen: toen ik hem leerde kennen had hij meer dan tien bestuurs- en vrijwilligersfuncties, onder andere voor het Scheepvaartmuseum in Amsterdam en de Reddingsbrigade. Het verzamelen zat Alko in het bloed. Naast schelpen verzamelde hij ook nog munten, postzegels en gestempelde enveloppen. Aan de schelpenverzameling beleefde hij volgens eigen zeggen het meeste plezier, ook zijn 'ex libris' getuigt daarvan (fig. 3). In de tweede helft van de jaren '90 ging

Alko af en toe mee naar de malacologische contactgroep De Kreukel, maar door zijn drukke bezigheden kwam dat er niet vaak van. Hij bleef sindsdien wel lid van de groep en las het tijdschrift graag.

Groot was het verdriet toen zijn vrouw Kiek in 2004 overleed. Na verloop van tijd kwam hij een jeugdvriendin op het spoor, Iet Cool-Schoorl. Samen hebben ze nog tien jaar lang allerlei leuke dingen kunnen doen. Zo maakten ze nog een reis naar Bali, waar Alko ook schelpen zocht, en naar Curaçao.

Op oudjaarsavond 2015 vertelde Alko me dat hij slecht nieuws van zijn artsen had gekregen en vroeg hij of ik zijn schelpenverzameling wilde overnemen. Verdrietig nieuws, maar ik voelde me zeer vereerd dat hij zijn verzameling aan mij toevertrouwde. Er volgden regelmatige bezoeken aan de collectiekamer waarbij we telkens een of enkele laatjes schelpen doornamen en leeg maakten. Het waren genoeglijke middagen, waarbij Alko allerlei herinneringen ophaalde die aan de schelpen verbonden waren. Gesprekken met Alko waren altijd zeer onderhoudend door zijn enorme levenservaring, zijn brede belangstelling en zijn positieve levenshouding. Dat bleef hij op bewonderenswaardige wijze volhouden, ook toen de lichamelijke ongemakken steeds groter werden. Op 2 augustus 2017 overleed hij.

Zijn schelpen vormen een enorme verrijking van mijn collectie, maar bovenal een mooie herinnering aan Alko. Wat niet in mijn collectie past, gaat overeenkomstig de wens van Alko naar NMV-lid en plaatsgenoot Klaas Kuiken en vervolgens naar andere NMV-leden. Tijdens de najaarsdag 2018 heeft u daartussen wellicht iets van uw gading gevonden. Nu kent u ook het verhaal van de man achter die schelpen.

Adres van de auteur
fbsylvia@xs4all.nl